

peragatur, non satis inter physiologos constare videtur. Nam si quosdam audiamus, communicatio ista fit veluti per quamdam vibrationem, quatenus nervuli ab organis ad cerebri pertingentes, objecti externi commotionem ad ipsum transmittunt. Existimant alii, et ut nobis videtur, probabilius, fluidum quoddam nerveum dictum, cerebro elaborari, quod per tubulos tenuissimos, quibus nervi sunt instructi, excurrens, motum et sensationes determinare vel juvare queat. Hypotheses alias alii excogitarunt pro explicanda præfata communicatione, quas hic expendere nec libet, nec licet.

ARTICULUS SECUNDUS.

De sensatione.

Mirum plane quod opinionum portenta circa sensationis naturam a philosophis sint excogitata. Quæ cum singulatim enumerare et expendere elementaris operis ratio non patitur, præcipuas tantum idque summam attingemus. Itaque hujusmodi:

§ I.

Opiniones philosophorum.

Ad tres classes commode revocari possunt. Quidam namque docent, animam in sensatione esse tantum *activam*; alii, mere *passivam*; alii, partim *activam* et partim *passivam*. Inter prioris sententiæ sectatores enumerare licet Platonem, qui quamvis subobscurè sæpe de hocce argumento loquatur, cum docuerit animam corpori uniri ut motorem tantum, et non ut formam substantialem et secundum essentiam, simulque humanam cognitionem per ideas animæ naturaliter inditas explicaverit, sensationem per solam animæ vim etiam explicare cogitur.

In eandem sententiam descenderunt Neoplatonici; siquidem opinabantur illi, animam hominis sensibilia objecta in seipsa continere, proindeque in se et per se percipere. Huic sententiæ, ex parte accessisse videtur Henricus Gandavensis,

dum sensationem soli animæ tribuit, docens impressionem objecti in organis ad illam revera non concurrere. Inter recentiores, annumerandus pro hac sententia Mallebranche, qui docuit impressionem vel actionem externi objecti in organa ad animam nullo modo pertinere, sed esse meras occasiones ex quibus Deus ipse sensationes producat in anima, sicut producit etiam perceptiones intellectuales, quæ ex ipso, a sensationibus ob quamdam majorem vividitatem solum distinguuntur. Ex quo colligere fas est, quod si vera et logica loqui velimus, dicendum foret, quod juxta Mallebranche systema, sensationes non solum animæ unice tribui debent absque ullo influxu ex parte corporis, sed a Deo ipso et solo effici. Denique, eidem sententiæ accensendi sunt, quisque pro suo modo, Descartes, Leibnitz, Berkeley, et quotquot docent, vel animam corpori uniri ut motorem mobili; vel sensum ab intellectu realiter non distingui; vel nulla esse exteriora corpora, prout in rei veritate adstruunt plurimi philosophiæ germanicæ sectatores, qui vel supponunt, ut Kant, corpora sensibus dari in spatio et tempore, eaque esse formas tantum subjectivas intuitionis; vel docent cum Fichte, esse effectus ipsius activitatis animæ; vel cum Hegel, esse tantum modos, quibus natura seipsam determinat et evolvit. Hi namque omnes coguntur demum concedere, animam in sensatione pure *activam* esse.

Veniamus ad eos qui animam *passivam* tantum in sensatione supponunt, inter quos primum annumerare oportet Democritum et Epicurum, agentes, sensationem nihil esse aliud nisi passionem sensorii per atomos ex corporibus veluti erasas atque in organa incurrentes. Connumerandus deinde Locke, qui etiam facultatem sentiendi tanquam mere *passivam* traducit; unde etiam edixit, sensationem esse passionem in anima a corpore productam. A qua sententia non multum Condillac abludivit, qui solam tactus sensationem ad vim animæ representativam retulit, reliquas affectiones, proindeque passiones animi, gratas vel ingratas appellavit.

Atque ad tertiam classem jam accedentes, in ea præter Aristotelem, ejusque antiquos discipulos, in ea opinione versati sunt, tum D. Augustinus, tum D. Thomas, cum reliquis maximi nominis Scholasticis. Atque primus quidem, non uno tantum loco docuit, nec corpus, nec animam solum,

sed utrumque ad sensationem concurrere. «Ex visibili et vidente, ait, gignitur visio, ita tamen ut ex vidente sit sensus soculorum, et aspicientis, atque intuentis intentio; illa tamen informatio sensus, quæ visio dicitur, e solo imprimitur corpore quod videtur, id est, a re aliqua visibili.» Quod attinet ad D. Thomam, sexcentis locis plus minus docet, animam dum sentit, passione et actione affici. «Sentire, inquit, (1) quantum ad ipsam receptionem speciei sensibilis, nominat passionem... sed quantum ad actum consequentem ipsum sensum perfectum per speciem, nominat operationem.»

§ II.

Natura sensationis.

Itaque, præter objectum ipsum et organum, in sensatione adæquate sumpta, tria observantur: 1.º impressio sive actio objecti in organum: 2.º affectio, seu motus animæ quo hæc ad objectum dirigitur et tendit, qui quidem motus est veluti *reactio* sensus in objectum externum, qua istud per repræsentationem fit præsens animæ, quæ ex vi hujus *reactionis* et repræsentationis, ad objectum ipsum convertitur: 3.º perceptio ipsa sensitiva objecti. Hæc ratio explicandi sensationem proprie dictam sive cognoscitivam, a qua proinde excludimus sensationes affectivas, (sentimentos, pasiones) rationi et experientiæ consentanea reperitur, et simul germanam D. Thomæ doctrinam continet.

Quæ theoria sensationis, ut plenius capiatur, tantisper est dilucidanda et evolvenda. Igitur, corporis impressio in sensorio sub duplici respectu spectari potest; scilicet, quatenus est actio unius corporis in aliud corpus; et quatenus est impressio objecti hujus in hanc potentiam cognitricem. Prima impressio est veluti actio mechanica, quia a corpore quatenus corpus, seu ut *res* quædam est procedit, ex. gr. actio, qua corpus luminosum sui imaginem in oculo depingit: secunda vero, est veluti impressio seu actio *objectiva*,

(1) *Sent. lib. 1.º Dist. 40, q. 1.º art. 1.º*

quæ corpori lucido ex. gr. non ut corpori præcise, sed ut *objecto* visus congruit, quatenus hoc corpus lucidum imprimit vel agit in oculum, non utcumque, sed ut constat his vel illis humoribus, membranis etc. nam hæc etiam reperitur in oculo cadaveris, sed ut informatum vitaliter per animam que pollet vi sentiendi. Atque hæc quidem impressio sive actio corporis ut *objecti* in organum vitali vi præditum et ab anima informatum, est quæ determinat reactionem prædictam animæ repræsentativam objecti, quovis tandem modo fiat repræsentatio ista, de quo postea. Siquidem, cognitio quævis, ex sua ipsa natura, repræsentationem aliquam involvit; nam, ut habet D. Thomas ex experientia ipsa testatur, *cognitio contingit, secundum quod cognitum est in cognoscente*; et si cognitum est in cognoscente, profecto ipsi repræsentatur dum cognoscitur.

Ex his habes, quid sibi voluerint Scholastici dum loquebantur de actione *intentionali* corporum in sensus; nihil enim est aliud actio præfata nisi impressio, quam objectivam nuncupavi, sive actio objecti in organum, ut animatum et præditum vitali et cognitrice facultate. Habes etiam, quid sibi voluerit D. Thomas, et non absque fundamento, sed merito docuisse, duplicem agnoscendam impressionem sive immutationem sensus ab objecto sensibili, dum ait: (1) «Est autem duplex immutatio, una naturalis, et alia spiritualis; naturalis quidem, secundum quod forma immutantis recipitur in immutato secundum esse naturale, sicut calor in calefacto. Spiritualis autem, secundum quod forma immutantis recipitur in immutato secundum esse spirituale... Ad operationem autem sensus requiritur immutatio spiritualis, per quam intentio formæ sensibilis fiat in sensu.» Nec absque fundamento D. Thomas vocat *spiritualem* immutationem istam, sive impressionem intentionalem objecti; nam impressio ista ad sensum refertur et ipsum immutat, prout animatum seu informatum anima, quæ tam in se quam in suis potentiis spiritualis vere est. Quoniam ergo quod in alio recipitur, juxta hujus modum recipitur et modificatur, impressio prædicta objecti in animam per sensorium, sicut etiam species

(1) *Sum. Theol. 1.º P., q. 78, art. 3.º*

sensibilis seu representatio, quæ eam consequitur, spirituales sint oportet, saltem imperfecto modo, sicut ipsa anima in quam agit et in qua recipiuntur. Dixi *imperfecto modo*; quia sensibile objectum non agit in animam directe et immediate, sed prout anima informat vitaliter organum sensus, et prout est principium a quo emanat actuosa vis, quæ in sensorio reperitur.

Ergo jam perspicitur quod sensatio, quamvis adæquate sumpta tria complectatur, ut dixi, pressius tamen et proprie duobus perficitur, quæ sunt: 1.º impressio objectiva sive intentionalis corporis in sensorium, quæ simul cum reactione animæ per sensum, representationem rei percipiendæ determinat et producit; atque huiusmodi objecti representatio ex impressione *objectiva* simul cum reactione sensorii exurgens, constituit *speciem sensibilem*: 2.º actio qua anima per istam representationem seu speciem sensibilem semel determinata, in rem sive objectum, a quo impressio vel representatio causata et determinata fuit, convertitur, ipsumque percipit seu cognoscit. Sensationis theoria nunc exposita, nos ducit ad sequentia

Corollaria.

1.^m *Recte docet D. Thomas cum reliquis majoris nominis Scholasticis, animam in sensatione esse simul passivam, et activam.* Siquidem, quatenus recipit impressionem objectivam corporis, et etiam quatenus perceptio sensitiva, utpote actio immanens, in ipsa anima recipitur tanquam in subiecto, merito dicitur *passiva*; quatenus reagendo in præfatam impressionem objectivam, ad rem ipsam convertit se, et etiam quatenus percipit hoc objectum, dicitur et est *vere activa*. Ex quo colligere possumus etiam, quod objectum sensibile est simul principium et terminus sensationis: *principium*, quatenus imprimi in organo et operatur in ipso, sive potius agit in animam per sensorium ad productionem speciei, determinando simul animam ad operandum: *terminus*, quatenus est id quod attingitur per sensationem, et proinde res ad quam terminatur perceptio sensitiva.

2.^m *Quamvis anima sit simul passiva et activa in sensatione, hæc, absolute considerata, ad actionem potius quam ad passionem est referenda.* Nam præcipuum in sensatione est perceptio objecti realis, quæ proculdubio vera est actio.

3.^m *Sensatio adæquate sumpta continet aliquid subjectivi et aliquid objectivi.* Equidem est *subjectiva*, quatenus anima in sensatione, et excipit actionem objecti, et impressionem huius in organo animato experitur: est *objectiva*, quatenus ad objectum illud fertur atque ipsum prout in seipso existit, aliqua ratione percipit atque attingit. Dico *aliqua ratione*, quia non omnes sensationes æqualiter in objectum externum feruntur. Experientia ipsa teste, majori perspicuitate et distinctione percipimus objecta, quæ ad visum et tactum referuntur, quam illa quæ odoratum, gustum act. respiciunt. Quod tamen nihil obstat, quominus etiam istæ, vere objectivæ dici queant; nec enim odoratu odorem tantum, nec auditu sonum, nec gustu saporem, percipimus, sed rem etiam odoram, sonoram, sapidam sentimus. Quapropter rejicienda distinctio illa, quam Balmes, philosophos quosdam imitatus, constituit inter sensationes visus et tactus, et sensationes aliorum trium sensuum, quasi priores tantum representativæ essent. Namque, omnes sunt objectivæ et representativæ, quoniam omnes ad objectum externum referuntur illudque menti offerunt; tantum differentia existit in eo, quod representatio ista in aliquibus ex sensationibus est magis perspicua, distincta et determinata quam in aliis. Hujus differentiæ veri similem rationem, jam supra inuimus.

Ex hoc corollario phænomena quædam sensationis intelligi et explicari possunt: sic, ex. gr. diversitas sensationis, quam experimur dum in aquam tepidam injicimus manus, quarum una frigere riget, altera calore æstuat, ex diversa impressione in organum animatum et consequenti modificatione animæ procedit, seu, quod in idem redit, phænomenum istud, sicut et alia similia, locum habere possunt ex parte elementi subjectivi, quod in sensatione reperitur.

4.^m *Ergo perperam Reid, alique auctores, sensationem definiunt et explicant per affectionem jucundam, vel injucundam.* Etenim, aliud est affectio grata, vel ingrata, quæ sensationem comitatur aut sequitur, aliud longe diversum sensatio ipsa, qua rem percipimus: sic, aliud est pulchram columnam vel statuam visu percipere, aliud ex hac visione voluptatem capere, vel gratam affectionem ex eadem experiri: primum, ad ordinem cognoscitivum spectat; alterum,

ad ordinem affectivum. Unde merito D. Thomas docet, «quod sensatum et intellectum non infert dolorem vel tristitiam, in quantum hujusmodi, sed in quantum est nocivum vel apprehenditur ut nocivum (1).» Nihilominus observare libet, quod quantumvis sensatio confundenda non sit cum affectione grata, vel ingrata, affectio tamen ista sensationem quamlibet consequitur: ex quo colligo, elementum *pathologicum*, ut vocant, sensationem minime constituere, at ipsam comitari, ut merito jam antea docuerat ipsemet D. Thomas: «Ad sensum enim, inquit, (2) de necessitate sequitur lætitia et tristitia, sive delectatio, et dolor. Necesse est enim, si sensibile perceptum est conveniens, quod sit delectatio; si autem nocivum, sit dolorosum.»

5.^m «Ergo sensationes ad quinque externos sensus spectantes, non in cerebro ipso, ut quibusdam placet, sed in sensibus ipsis perficiuntur. Anima enim dum colores videt, per oculos et in oculis videt, sicut odores in naribus et non alibi sentit: quod, præter quotidianam et communem experientiam, ex eo constat, quod sensatio, ut dixi, perficitur per speciem seu repræsentationem objecti in sensorio determinatam per ipsum objectum.» «Neque id quod sentitur, observat merito D. Augustinus, per corporis cuncta discurrit, sed ibi tantum sentitur, ubi fit.»

SCHOLIUM.

Non parva animi contentione inter recentis ætatis philosophos quosdam disputatur, nun sensus aliquis sextus, præter quinque enumeratos, possibilis sit in homine. Quæ sane quæstio, vel ridicula est, vel superflua, ut mihi videtur: ridicula quidem, si de sensu qui organum determinatum habeat in exteriori corporis superficie, sive de sensu externo, sermo sit, cum experientia ipsa constet, sensus externos ac ipsorum organa quinque tantum esse: nisi forte quis, mesmerismi deliramenta amplecti velit, atque tenaciter propu-

(1) QQ. Disp. De Verit. q. 2.^a art. 1.º

(2) Metaphy. de Ant. lib. 2.º, Let. 1.º

gnare, hominem per ventrem, pugnum, vel occipitium visionem exercere posse, corporis interiora penetrare, aliaque hujusmodi mirabilia cognoscere et peragere, prout volunt magnetismi animalis præcones. *Superflua* autem est quæstio, si universim sumatur, seu, quod in idem recidit, si quæeratur utrum præter quinque sentiendi modos sensibus externis respondentibus, sint alii, quibus anima quasdam corporum qualitates, vel modificationes singulares corporum sentiat; namque, ut postea perspicue demonstrabitur, præter externos sensus, insunt certo nobis quidam interni, quibus quædam in corporibus percipimus, quæ exteriores sensus effugiunt. Frustra igitur Balmes integra capita insumit in sua *Philosophia fundamentali*, ad ostendendum contra Lamennais, possibilem esse et revera extare sensum aliquem præter quinque externos; quandoquidem, omnes forme Scholastici id ipsum jam demonstraverant agendo de sensibus internis, quibus non tantum proprium objectum, et proprios actus, sed proprium etiam organum concedunt. Id ut taceam, quod Balmes in prædicto loco, affectiones appetitivæ partis, (sentimentos) cum sensationibus confundit, ut sæpe alias facit: et præterea extra quæsitum Lamennais egredi videtur, quoniam iste, dum de possibilitate et existentia sexti sensus dubium movet, de externis loqui videtur.

SCHOLIUM ALIUD.

Quoniam sensatio, ut dixi, præter ipsam rei perceptionem, quæ præcipuum est in ipsa, atque ut simplicis animæ simplex quoque et immaterialis actio, complectitur impressionem corporis in sensorio atque hujus reactionem, corporea et materialis proculdubio dici potest ex parte hujus impressionis organicæ, et quatenus anima nisi organis et per organa nihil sentit. Ex quo patet, quo sensu intelligendi veniunt Scholastici, dum actus sentiendi atque species sensibiles materiales vocant. Turpiter itaque hallucinantur, qui dum eos sic pronuntiantes audiunt vel legunt, existimant apud ipsos, sensationem, vel species sensibiles, quibus sensitiva cognitio perficitur, quiddam revera corporeum vel materiale esse.

§ III.

De speciebus sensibilibus.

Vidimus nunc, sensationem involvere impressionem seu actionem aliquam objecti in sensorio, et ex ipso et per ipsum in anima. Ex hac organica impressione animam determinari aliqua ratione ad objectum percipiendum, fatentur philosophi; at non omnes eodem modo explicant. Quidam, impressionem istam agnoscunt ut meram conditionem sine qua non, seu potius occasionem, qua posita, Deus sensationem in anima producit. Existimant alii, impressionem seu actionem objecti in organis satis esse ad animæ perceptionem exerendam; quam opinionem præter Ockam, Durandum, aliosque veteres, magno æstu amplexata est Schola scotica, cujus placita in hac re, non tantum ejus amatores et præcones, sed alii quoque propugnant, inter quos reperimus Balmes, Liberatore et Cuevas. At vero nos, ut probabiliorum saltem habentes sententiam D. Thomæ, cum aliis bene multis philosophis, subjectas theses statuimus.

THESIS 1.^a

Cognitio sensitiva rerum, non per solam objecti actionem in sensoriis, sed per species objectum ipsum repræsentantes perficitur.

Ut quæstio æquivoco non laboret, prænotare libet per *τὸ species sensibilis*, nos intelligere entitatem accidentalem seu modalem distinctam ab ipsa anima ejusque vi sentiendi, sicut etiam ab objecto, per quam repræsentatur, id est, animæ præsens fit objectum atque eidem conjungitur, non secundum esse naturale aut materiale quod in seipso habet, sed secundum modum essendi spirituale, vel potius spiritualizatum, quod antiquiores Theolastici non immerito nuncupabant *esse intentionale rei*.

Prob. thesis.

Experientia interna teste, cognitio sensitiva eatenus perficitur, quatenus objectum conjungitur potentiae actu percipienti, vel, ut ait D. Thomas, «oportet quod sensibile unia-

tur sensui ad hoc quod sentiat actu:» atqui conjunctio ad cognitionem sensitivam necessaria, existere nequit nisi per species sensibiles: ergo, Maj. probatione non eget, cum certum sit apud omnes, cognitionem, immanentem esse actionem, ac proinde animam esse simul ejus principium et subjectum; unde egregie D. Thomas: (1) «Cognitio non dicit effluxum a cognoscente in cognitum, sicut est in actionibus naturalibus, sed magis dicit existentiam cogniti in cognoscente.» At ex hoc ipso.

Prob. min. Cognitio sensitiva, sicut cognitio quælibet, hæc duo necessario includit; scilicet, eam esse cognitionem, et esse actionem immanentem: quia est *cognitio*, refertur et attingit aliquod objectum, quia omnis qui cognoscit, *aliquid* cognoscit: quia est actio immanens ex sua natura, hoc *aliquid* seu objectum cognitum debet ad animam ingredi seu existere in ipsa anima, a qua et in qua cognitio perficitur; atqui objectum non potest ingredi ad animam nec existere in anima secundum seipsum, seu secundum illum essendi modum quem habet in rerum natura, ut ex se notum est: ergo necesse est admittere aliquem modum specialem, quo objectum fiat præsens animæ, idque non quacumque præsentia, sed præsentia intima et immediata, sicut est præsentia quæ congruit ipsi cognitioni actuali. Subsumo nunc: atqui id ipsum est quod efficit species sensibilis, cujus propria conditio et natura est objectum reddere intime et immediate præsens animæ actu cognoscenti: ergo cognitio sensitiva perficitur per species sensibiles.

Quod si dicas impressionem organicam seu objecti actionem sufficere ad producendam conjunctionem objecti cum potentia percipiente, fortasse id verum erit si de ipsa sola impressione seu affectione animi sermo sit, nunquam tamen de objecto ipso, quod impressionem producit. Sic apud eos, qui sensationem in sola perceptione affectionis seu impressionis subjectivæ constituunt, sententia præfata locum posset habere; at minime apud eos, qui sensationem non in sola perceptione affectionis seu impressionis sensus, sed objecti

(1) QQ. Disp. De Vocit., q. 2.^a, art. 5.º ad 15.

quoque externi constituunt, ut vere constituunt plerique ex his, qui species sensibiles renuunt admittere. Et re vera quidem, si dum statuam videmus, perciperemus tantum impressionem quam per radios lucis in oculis aut cerebro producit, præterea nihil, tunc forte specie sensibili opus non esset; at si visio statuam ipsam extra nos positam attingit, ut revera attingit, jam omnino opus est ut ipsa, dum ab anima per sensus percipitur, ipsi animæ percipienti intimè præsens sit: atque id quod præsentiam istam objectivam, intimam et immediatam efficit, est quod species sensibilis vocatur, quæcumque tandem sit ejusdem propria natura, sive entitas accidentalis, sive modus, sive modificatio animæ, sive aliud quiddam.

THESIS 2.^a

Species sensibiles non corporeæ, sed immateriales et spirituales dicende sunt.

Prob. 1.º Species sensibilis est id quo objectum fit intimè præsens animæ, atque huic conjungitur secundum *esse intentionale*; sed *esse intentionale* rei, est quid immateriale et spirituale: ergo.

2.º Per speciem sensibilem anima percipiens actu rem externam corpoream, fit unum cum ipso objecto percepto, ut profundissime docet D. Thomas, non quidem secundum naturam realem, sed quia actus cognoscendi, quatenus informatur specie sensibili, transformatur et veluti identificatur cum ipso objecto in ordine et esse representativo: ergo species sensibilis, non secus ac actus cognitionis quem informat et constituit, recipitur in ipsa anima tanquam in subjecto proprio, quod commune est omni actioni immanenti: sed accidens quodvis est ejusdem naturæ ac subjectum in quo recipitur et quod modificat: ergo species sensibilis est quid spirituale, sicut sunt ipsa anima, potentia seu vis sensitiva, et actio sentiendi.

3.º Quocumque modo species producat, ac quodcumque tandem subjectum eidem assignetur, id certum est, speciem sensibilem, si existit, esse principium formale et internum actionis, qua anima objectum cognoscit et percipit: ergo debet esse ejusdem generis ac actus cujus est princi-

pium. Sed actus iste seu perceptio sensitiva proculdubio est immaterialis, simplex et spiritualis: ergo etiam ipsa species, ex qua et per quam operatur, immaterialis, simplex et spiritualis sit, oportet.

Itaque, vel benigne interpretandas, vel omnino rejiciendas Goudin cum aliis bene multis Scholasticis, dum species sensibiles effectus corporeos nuncupant, ac res esse materiales affirmant. Quod si quis existimet, nos in re hac a D. Thomæ mente recedere, legat quæ Angelicus Doctor habet, (1) ubi naturam speciei quæ medium est ad cognoscendum, ad examen revocans, statuit, speciem, præter representationem rei cognitæ, quæ representatio ipsi congruit secundum propinquitatem ad cognoscibile, includere etiam *esse spirituale, vel immateriale, quod ei competit secundum quod habet esse in cognoscente*. Quod si aliqui offendantur textus, in quibus materialis rationem aliquam, formis seu speciebus sensibilibus videtur tribuere, ita accipiendi sunt, ut materialis denominatio ipsis tribuatur, et quatenus ex actione corporum pendent, et quatenus existere in anima nequeunt, nisi impressio sive modificatio organi corporalis præcedat vel comitetur. Unde

Quæres: Quæ ratione efformatur species sensibilis?

Resp. Neminem hactenus inveni, qui in quæstione ista quidquam dilucide et distincte pronuntiaverit. Alii namque dicunt, speciem ab objectis produci; quomodo autem id fiat, vel omnino silent, vel non satis explicant. Alii asserunt, speciem esse affectionem internam animi. Quidam, eam confundunt cum impressione organica; quidam, cum perceptione sensitiva; quidam vero, quæstionem absolvisse putant, dicendo speciem esse modificationem animæ. Quid de re hac sentiam, breviter dicam.

Dixi supra, et experientia testatur, quod talis est sensatio qualis est impressio sive actio objecti in organum: atque ex hoc facto jam colligere licet, objectum ipsum ratione hujus impressionis determinatæ, influxum aliquem obtinere in formatione seu existentia speciei, ope cujus sensitiva per-

(1) QQ. Disp. De Verit. q. 2.^a, art. 2.º

ceptio fit. At impressio ista, res est materialis, nec concipitur ut repræsentativa objecti, nisi, ad summum, confuse, et indistincte, quatenus, scilicet, exhibet rem aliquam in nos agentem; et præterea, in sensorio, proindeque in corpore recipitur; cum e converso, species sensibilis, utpote modus ipsius actionis animæ, in anima ipsa recipiatur tanquam in subjecto, sicut et ipse actus percipiendi. Dicere ergo oportet, quod vis actuosa animæ, quæ in organo existit atque ipsum vitaliter perficit, *reagens*; ut antea dixi, in impressionem ab objecto productam in organo prout animato, speciem sensibilem efficit et complet, quæ tamen actio animæ effectrix modificatur per impressionem organicam, ita ut talis sit actio vel potius reactio animæ producens speciem sensibilem hujus objecti, qualis fuit impressio seu actio ejusdem objecti in sensorio. Itaque, nostra sententia, speciei sensibilis productio et existentia, et ab objecto, et ab anima pendet; ab objecto quidem, quatenus species habet vim repræsentandi rem istam et non aliam; ab anima quatenus est res seu modus spiritualis: ab objecto, quasi initialiter et *inchoative*; ab anima, tanquam a propria causa efficiente.

OBJECTIONES SOLVUNTUR.

Objiciunt Reid, Liberatore, Cuevas et alii. Si per imagines sive species corpora eorumve qualitates perciperemus, species ipsæ primum perciperentur; atqui dum corpora per sensus percipimus, corpora ipsa inmediate percipimus, et non prius ipsorum species: ergo.

Resp. Neg. maj. Equidem capio quod Reid et recentiores alii, qui in more habent Scholasticos contemnere, et quod pejus est, eorumdem sententias falso interpretari; quod Reid et alii ejusdem furfuris philosophi, qui non minus confidenter, quam inexacte et falso asserunt, Scholasticos docuisse, species ab objectis prodeuntes in organa sensuum penetrare, atque esse quædam idola sensibilia rerum; quod isti, inquam, vim faciant in hoc argumento, non miror: at mirari certe licet, argumentum hocce serio proponi a PP. Cuevas et Liberatore, qui Scholasticorum doctrinam callentes, proculdubio scire debebant, aciem animi, dum rem per speciem percipit, in rem ipsam ferri et converti, et

non in speciem, quæ ex ipsa sua natura ad objectum repræsentandum, id est, ad ipsum reddendum animæ intime præsens destinatur.

Uno verbo: species sensibilis non est *quod* percipitur, sed *id quo* res percipitur, ut cum Scholasticis loquamur. Sicut ergo actus ipse cognoscendi sive cognitio actualis, non est *id quod* cognoscimus, sed *id quo* objectum percipimus, non absimiliter species, quæ nihil est aliud quam conditio, perfectio et modificatio quædam ipsius actus, non est *id quod* cognoscitur, sed *quo* aliquod objectum percipitur. Et sicut actum ipsum non directe, sed reflexe tantum cognoscimus, ita similiter speciem, non directe sed per reflexionem rationis cognoscimus.

Ex quo jam inferre licet, sensitivam cognitionem esse immediatam, quia ad objectum in seipso fertur et terminatur; quo sensu accipienda est minor argumenti cum adstruit quod corpora inmediate percipimus. Quod si quis existimet perceptionem immediatam hujusmodi, inventionem esse recentium philosophorum, vel ipsam, existentiam specierum sensibilibum excludere, audiat Albertum Magnum: «Sensus per hoc quod species est sensibilibum, sensibilia inmediate accipit.»

Objic. 2.º cum eisdem. Species debet repræsentare rem percipiendam sensu; sed plurima sunt sensus objecta, quæ per species nequeunt representari; nam quænam erit imago, soni, saporis, odoris, etc.? Ergo.

Antequam objectioni huic satisfaciam, quæ Aquiles est adversariorum, animadvertere liceat semel et pro semper, me voces istas, *imago*, *forma*, *similitudo*, *species*, nec usurpare, nec admittere in adversariis, nisi quatenus significant non imaginem materialem et proprie dictam, sed rem spiritualem, sensu jam explicato. Num ergo ad argumentum.

Resp. 1.º Neg. min. Siquidem, demonstratum manet, cognitionem objecti perfici non posse, nisi illud per speciem vel suisipsius repræsentationem facultati percipienti conjungatur; et cum aliunde conjunctio ista fieri in nobis nequeat, nisi per esse intentionale rei, qui esseendi modus speciem constituit, jure inferri posset existentia specierum, quantumvis nihil per experientiam de ipsis nobis constaret; quan-